

– 2005. – № 2. – Ст. 44.

2. Кресіна І. О. До питання про визначення поняття громадянського суспільства і української революції 2004 року [Текст] / І. О. Кресіна // Політичний менеджмент. – 2005. – № 6 (15). – С. 3.

3. Доморослий В. Громадянське суспільство і національні проблеми. [Електронний ресурс] / В. Доморослий // Актуальні питання сучасної економіки: Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (Умань, 20-22 січня 2010 р.) – Режим доступу : <http://udau.edu.ua/library.php?pid=536> – Заголовок з екрану

4. Варзар І. М. Політична етнологія: пропедевтичний курс [Текст]: авт. підруч. / І. М. Варзар. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 354 с.

5. Політологічний енциклопедичний словник [Текст]: навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.

6. Лойко Л. І. Типологічне позиціонування національних організацій в інституціональній структурі громадянського суспільства [Текст] / Л. І. Лойко // Політичний менеджмент. – 2005. – № 5 (14). – С. 51 – 60.

7. Лойко Л. І. Етнополітична суб'єктність громадських організацій етнічних меншин України [Текст] : дис... д-ра політ. наук: 23.00.05 / Л. І. Лойко, Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 473 с.

8. Колодій А. Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні [Текст] : моногр. / А. Ф. Колодій. – Львів : Червона Калина, 2002. – 275 с.

9. Шилз Е. А. Нація, національність, націоналізм і громадянське суспільство [Електронний ресурс] / Едвард Альберт Шилз // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2001. – № 21. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n21texts/shilz.htm> – Заголовок з екрану

10. Громадянське суспільство як основа демократичного розвитку України: Аналітична доповідь [Текст] / за заг. ред. Н. В. Грицяк. – К. : НІСД, 2009. – 25 с.

11. Луцишин Г. Особливості взаємодії політичної нації та громадянського суспільства [Текст] / Г. Луцишин // Українська національна ідея реалії та перспективи розвитку. – 2010. –

Випуск 22. – С. 137–141.

12. Михальченко М. Цивілізаційна чи ціннісна розколотість України? [Текст] / Микола Михальченко, Юрій Шайгородський // Політичний менеджмент. – 2006. – № 6. – С. 18–28.

13. Кармазіна М. Партійний вимір російського націоналізму в Україні [Текст] / Марія Кармазіна // Політичний менеджмент. – 2006. – № 6. – С. 29–41.

14. Колодій А. Ф. Національний вимір суспільного буття [Текст] / А. Ф. Колодій – Л. : Астролябія, 2008. – 368 с.

15. Курас І. Ф. Регіональні аспекти етнополітики [Текст] / І. Ф. Курас // Етнополітика: історія та сучасність : статті, виступи, інтерв'ю 90-х років / І. Ф. Курас. – К. : ППІЕНД, 1999. – С. 275–285.

Ленджел Р. Гражданское общество в Украине: этнополитический аспект.

Анализируются проблемы этнонациональной политики в условиях становления гражданского общества. С углублением этнорегиональных отличий неотложной видится выработка новых подходов к сосуществованию и взаимодействию этнических сообществ между собой и к отношениям этнических сообществ и этнических групп с государством, повышение эффективности государственного и общественного регулирования этнополитической сферы.

Ключевые слова: гражданское общество, этнонациональная политика, этнические сообщества, политическая нация.

Lendjel R. Civil society in Ukraine: ethno-political aspect.

The problems of ethno-nation politics are analysed in the conditions of becoming of civil society. With deepening of ethno-region differences the urgent is see making of the new going near a coexistence and co-operation of ethnic associations inter se and to the relationships of ethnic associations and ethnic groups with the state, increase of efficiency of government and public control of ethno-political sphere.

Keywords: civil society, ethno-nation politics, ethnic associations, political nation.

Надійшла до редколегії: 27.04.14 р.

УДК 32-327.5:329.05

Д. С. Лікарчук

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

ІДЕОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР ЯК ЧИННИК ЗАГОСТРЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОНФЛІКТІВ

Політична ідеологія є одним із найважливіших факторів функціонування політичних процесів. Виходячи з дано положення, політична ідеологія є одним із рушійних чинників парламентських конфліктів, що змінює вирішення глобальних суспільних проблем. Адаже саме парламентські конфлікти, на основі ідеологічних чинників можуть здійснювати негативний вплив на стабільність існування суспільства.

Ключові слова: конфлікт, політичний конфлікт, парламентський конфлікт, політична ідеологія.

Різноманітність ідеологічних течій, враховуючи несхожість їх цінностей та принципів, поєднані тим, що віддають перевагу таким способам виходу з конфліктної ситуації, які не призводять до руйнування існуючої суспільної системи. У випадку назріваючого політичного конфлікту, зміни відбуваються поступово й легітимно.

Найдавнішими та найвідомішими ідеологіями сучасності є: ліберальна, консервативна та соціалістична. Кожна з зазначених ідеологій застосовує різні технології для «розпалювання» та вирішення політичних конфліктів в суспільстві.

Зародження і розвиток конфліктів, а також шляхи і форми їх вирішення та врегулювання тісно пов'язані з феноменом політичної ідеології. Ідеологія виконує ряд важливих для суспільства функцій: по-перше, вона сприяє інтеграції суспільства в цілому або окремих його частин навколо певних цінностей; по-друге, ідеологія може виконувати функцію легітимізації політичної влади

та її окремих інститутів; по-третє, ідеологія забезпечує мобілізацію людей, соціальних груп, цілих народів на рішення різних задач суспільного розвитку; по-четверте, політична ідеологія може виконувати функцію соціальної амортизації [2, с. 37].

Метою статті є проведення аналізу ідеологічного фактору парламентських конфліктів та виокремлення особливостей впливу ідеологічних факторів на перебіг подій в українському парламенті.

Різносторонні аспекти дослідження ідеологічного фактору в парламентських конфліктах, запропоновані такими зарубіжними дослідниками як: Д. Беллом, Е. Бернштейном, А. Дестют де Трасі, А. МакІнтайром, А. Смітом, Е. Шілзом, М. Штірнером.

Серед російських вчених, які досліджують ідеологічний фактор в парламентських конфліктах, слід виокремити: А. Анцупова, В. Куренну, С. Ланцова, Е. Сулова.

Питаннями дослідження ідеологічного фактору в парламентських конфліктах займаються й українські дослідники, як: Г. Зеленько, О. Ладиґа, Л. Ладиґа, О. Проскуріна.

Насамперед відзначимо, що політична ідеологія, це продукт модернізації, так як в традиційному суспільстві нічого подібного до ідеології в сучасному значенні, даного слова не існує.

Російські дослідники, проблематику ідеологічного конфлікту розкривають, через конфлікт вибору цілей. Ідеологічний конфлікт є більш фундаментальним, який починає свої гегенезу з ціннісних систем суспільства. Суспільство, спирається на власні інтереси, і стверджують, що воліють мати те, що йому вигідно [1, с. 49].

Найактивнішими парламентськими конфліктами, особливо в країнах СНД, виступають конфлікти, які ґрунтуються на неспівпадінні інтересів та цінностей, тобто на ідеологічних засадах.

Аласдер МакІнтфайр, в своїй праці «Методологія соціальних наук як ідеологія бюрократичного панування», відзначив, що в будь-якій організації, а тим паче в парламенті, є підтримка бюрократичного панування [8, с. 71]. Дослідник зазначає, що будь-який конфлікт, не варто сприймати, як щось маргінальне, і звертаючись до робіт Ч. Перройя, зазначає, що конфлікти варто направляти в потрібне русло [9, с. 148].

З точки зору конфліктологічного підходу найважливішим критерієм виокремлення ідеологічних течій, є їх підходи до шляхів і способів вирішення та врегулювання конфліктів.

Парламентські конфлікти, які виникають на основі ідеологічних суперечностей, важко контролювати та спрямовувати у потрібному напрямі, особливо коли в таких конфліктах фігурують, партії з-за надто різними ідеологічним спрямуванням.

Ідеологія, має подвійний характерний вплив: з одного боку вона приховує певні аспекти, як суперечок, так і конфліктів; з-другого – вона робить це за рахунок приховування суперечок і конфліктів, як таких [2, с. 41].

А. МакІнтфайр, відходить від трактувань класиків ідеології К. Манґейма і К. Маркса, так і від сучасних вчених, зокрема Роберта Лейна. Дослідник зазначив, що ідеологія – це маска, яку одягає певний домінуючий порядок і, взагалі, порядок як такий. Але, одночасно, це маска, яка притаманна критикам порядків, які в унісон з реакціонерами заперечують фундаментальний характер конфліктів, суперечок і непередбачуваності кінцевого результату. Таким чином, ідеологія може виникати як на лівому, так і на правому фланзі [8, с. 75].

Будь-яка політична ідеологія має свої особливості в конфліктному процесі. Зважаючи на особливості кожної політичної ідеології, парламентські конфлікти по-різному можуть протікати та в подальшому буди вирішені.

Отже, однією з найперших ідеологій, що побачила світ – є лібералізм. Термін «лібералізм» з'явився, до 40-х років XIX століття. Хоча як течія політичної філософії, лібералізм існував, принаймні, вже з XVII століття. Зародження ліберальної традиції пов'язане з іменами відомих американських політиків: Джефферсона, Гамільтона, Франкліна. Виникнення лібералізму, було обумовлено початком модернізації західноєвропейського суспільства і необхідністю боротьби проти економічних та політичних структур феодалізму. Найбільш відомими ідеологами класичного лібералізму були такі представники Великої Британії, як Дж. Локк і Д. Юм; представниками лібералізму у Франції були Ш.

Монтеск'є, Вольтер та Д. Дідро; дослідником лібералізму у Німеччині був І. Кант [2, с. 64].

Варто відзначити, що представники класичної ліберальної доктрини мали ряд ідей, які на всіх етапах розвитку лібералізму залишалися визначальними. Перш за все, це ідея про абсолютну цінність людської особистості, що затверджує рівність людей від народження. Варто відзначити, що в межах ліберальної доктрини вперше було поставлене питання про права людини – право на життя, свободу, власність.

Історичний досвід показав, що дві основоположні цінності класичного лібералізму – свобода та рівність – суперечать одна одній. І саме суперечності між свободою та рівністю, чітко проглядаються в парламентських кулуарах, і фактично є підґрунтям розбрату між владою та суспільством.

На сьогоднішній день, завдання, щодо реформування суспільства ліберали бачать в зміцненні реальної влади парламентів, підвищенні ефективності виконавчої влади та парламентського контролю над нею, децентралізації влади, юридичного захисту прав особи та людської гідності та як ретельного врегулювання, втручання та невтручання держави, з метою примирення інтересів людини з інтересами суспільства. Хоча ліберальна доктрина й асоціюється зі свободою, рівністю, рівноправністю, варто пам'ятати про власні інтереси кожного політичного діяча або партії, які призводять до парламентських конфліктів, що вже не відповідає принципам лібералізму. Міжнародні аспекти лібералізму декларують прихильність принципам збереження і зміцненню миру та безпеки, роззброєння, розблокування регіональних і міжнародних конфліктів, розвитку відносин між державами.

Сучасний лібералізм характеризується куди більшим примирливим ставленням втручання держави в справи суспільства. Лібералізм сьогодні, змінився до невпізнанності, так в США називають «лібералом» навіть того хто виступає не за малий, а за Big Government (великий уряд). «Великий уряд» - поняття, яким характеризують уряди, які базуються на принципах широкого втручання в суспільне життя [6, с. 70].

Як раніше зазначалося, ліберали підтримують роззброєння та відсутність військових втручань, але Parti libéral du Canada (Ліберальна партія Канади) та Liberal Party UK (Ліберальна партія Великої Британії) одні з найпроцвітаючих ліберальних партій та мають найбільший вплив в парламентах [10, с. 61].

Поведінка ліберальних партій під час парламентських конфліктів, в XXI столітті абсолютно змінилася, партії відступають від своїх програм та обіцянок, а поняття рівності та свободи нівелюється [3, с. 211]. На перше місце стають власні інтереси та бажання, і начебто ліберальна партія, сама починає апелювати до конфліктної ситуації в парламентському оточенні.

Наступною течією є консерватизм, виникнення якого як течії, саме в сфері політології, належить до XVIII століття. Консерватизм з'явився як реакція на поширення революційно-демократичних ідей епохи Просвітництва, і особливо на Велику Французьку революцію [2, с. 68].

Основними рисами консерватизму, на той час, були традиціоналізм і реформізм, а також негативне відношення до революції. З самого початку аксіомою консервативної ідеології та політики було визначення необхідності збереження нерівності людей. Засновники консерватизму вважали, що нерівність у суспільних класах служить сильним стимулом для розвитку

суспільства [2, с. 69].

Після Другої світової війни, західноєвропейський консерватизм зазнав значних змін, відбулася певна модернізація консерватизму й він набуває нових форм. Вже з часом, нові форми консерватизму проявляються, в появі християнсько-демократичних партій, що сприяло зміні політичного курсу в парламентах Західної Європи.

В ХХ столітті, консервативні тенденції найбільше простежувалися в політичній діяльності Республіканської партії Сполучених Штатів Америки. Зазначимо, що саме завдяки переходу до більш сучасних політичних поглядів, теоретики та політичні діячі, сформували базові положення та принципи неоконсерватизму.

В основі системи ідейних цінностей сучасного консерватизму лежать наступні переконання:

- в безнадійній недосконалості людської природи, під маскою цивілізованої поведінки прихована недоцільність;
- в обмеженості людського розуму, а таким чином і важливості універсального морального порядку, який підтримується релігією;
- особливій ролі, яка належить традиціям, інститутам, символам, ритуалам і навіть забобонам;
- ненадійності прогресу через обмеженість поступального руху, на яке здатне суспільство;
- в природно – фізичній та розумовій нерівності людей;
- в необхідності існування суспільних класів і груп, а значить, і в безрозсудності спроб соціального управління за допомогою сили законів;
- в недосконалості правління більшості, схильного як до помилок, так і до потенційної тиранії, і в зв'язку з тим - в бажаності розосередження та збалансування політичної влади;
- у важливій ролі приватної власності як гаранта особистої свободи і соціального порядку [2, с. 73].

Представники неоконсерватизму вважають, що основою будь-якого суспільства є підприємець, що виконує найважливіші економічні функції, насамперед інвестує у виробництво частину своїх доходів. Розумна економічна політика повинна захищати підприємця від надвисоких податків. Всю цю діяльність, має контролювати парламент, тому зважаючи на особливість функціонування кожного парламенту, розвиток підприємництва відбувається по різному.

Зокрема, особливість парламентських конфліктів в Україні, полягає в тому, що більшість депутатів і є підприємцями. Тому конфлікти відбуваються, між «депутатами-підприємцями», та представниками, які виступають проти законів, які спрощують підприємницьку діяльність, таких осіб.

Одним із напрямів, що досі залишається популярним, є соціал-демократичний. Соціал-демократичні партії, в парламентах, прагнуть до реформування суспільства на основі принципів соціальної справедливості, свободи, солідарності, миру, рівності,

Найважливішими складниками соціалізму як ідеології та політичної стратегії закладено чотири основні цілі:

- політична демократія;
- економічна демократія;
- соціальна демократія;
- міжнародна демократія [5, с. 491].

Соціал-демократи, виступають за свободу слова, профспілкові рухи, політичний плюралізм, що передбачає можливість вільної зміни партійної влади, залежно від результатів виборів.

З часом, та враховуючи діяльність соціал-

демократичних партій в парламенті, науковці, визначили поняття «соціальна демократія», яке більш широко розкриває діяльність таких політичних партій.

Соціальна демократія - більш висока ступінь здійснення принципів демократичного соціалізму в порівнянні з політичною та економічною демократією, коли ці принципи пронизують всі сфери суспільства [7, с. 32].

У зв'язку з активною діяльністю соціал-демократичних партій, поняття «соціальна демократія» розширює свої межі, й таким чином виходить на міжнародний рівень, тому з'являється таке поняття, як «міжнародна демократія».

Міжнародна демократія втілюється в демократизації міжнародних відносин, виключення війни і насильства, гноблення і експлуатації народів [].

Варто відзначити, що при вирішенні політичних, економічних, соціальних та культурних проблем, саме на національному рівні соціал-демократи не завжди діяли відповідно до офіційно проголошених принципів, віддаючи перевагу прагматичному підходу, направленому на залучення голосів виборців.

Під час парламентського конфлікту, це є вигідною позицією, коли політична партія відходить від своїх переконань, заради консенсусу та за для прийняття рішень, які підуть на користь суспільству. Хоча бувають винятки, зокрема мова йде про роботу українського парламенту 2014 рік, коли, зокрема Комуністична партія України, яка не погоджувалася на компроміси заради блага суспільства.

В сучасному суспільстві, особливо беручи до уваги країни СНД, комуністичні партії є досить «цікавими» утвореннями. Адже головною ідеєю комунізму є ідея соціальної рівності, тобто повноправна рівність громадян за їх положенням у суспільстві. Хоча беручи до уваги світові реалії ідея соціальної рівності, як і п'ятдесят років тому є утопічною, і очевидно, що залишиться такою.

Сьогодні члени комуністичних партій, самі ж відходять від ідеї соціальної рівності, і є тими ж олігархами та можновладцями. Також, активно не підтримують голосування, щодо законів, які полегшують життя суспільства, й таким чином, створюють не лише парламентські конфлікти, але й стимулюють соціальні кризи та суспільні конфлікти.

Відзначимо, що саме така ситуація склалася в українському парламенті, коли нібито в своїх статутах, чітко ідеологічно спрямовані ідеологічно партії, навіть не намагалися зробити вигляд підтримки суспільно значимих законів, а спиралися швидше на кланову систему.

Варто зазначити, що розвиток та функціонування, будь-якої ідеології, залежить від багатьох чинників: це зміна умов існування, тобто перехід до нового політичного режиму; змінна державного ладу; історичні зміни; військові втручання [7, с. 33]. Кожна політична ідеологія еволюціонує, модернізується та переходить у нові форми існування. За для блага суспільства, політичні партії Європи та Сполучених Штатів Америки, іноді відступають від своїх принципів, щоб покращити життя суспільства та перейти на новий щабель розвитку.

В більшості парламентів, стабільних економічно та політично держав, поняття «парламентський конфлікт» є неприйнятним, або за своєї наявності не афішується. Беручи до уваги певні фактори функціонування парламентського конфлікту, якщо він виникає в парламенті й не є латентним, то конфлікт автоматично перекидається на суспільні групи, тобто групи виборців, які підтримували обрані партії. Якщо ж такий конфлікт

не буде вирішено, то він може трансформуватися: від мікроконфлікту, тобто парламентського, до макроконфлікту, аж до громадянської війни, що буде мати надзвичайно загрозливі наслідки.

Враховуючи той фактор, що ми сьогодні живемо в демократично розвиненому суспільстві, тому маємо можливість вирішувати конфліктні ситуації, в тому ж числі й ідеологічні, за допомогою співпраці, компромісу, консенсусу, пристосування, ухилення, парламентських дебатів, навіть конфронтації та створення системи спільного контролю за виконанням прийнятих обов'язків [4, с. 91].

В українських реаліях ідеологічний чинник не відіграє значної ролі, наприклад, на перший погляд консерватизм та комунізм, мають мало спільного, але в Україні їх об'єднують одні економічні інтереси. Виходячи з такої конструкції відносин в українській державі, парламентські конфлікти виникають між більш близькими ідеологіями: консерваторами та лібералами, які на перший погляд мають спільну ціль.

Зарубіжні дослідники відзначають, що конфлікт та ідеологія допускаються лише як елементи порядку: конфлікт визнається лише в тому ступені, в якому він є контрольованим, а ідеологія – в тому ступені, в якому це ідеологія інших, але не своя власна [5, с. 72].

Враховуючи розвиненість країн Європи, їх модернізованість, європейські дослідники вказують, на те, що нездатність залагодити конфлікт і перебороти ідеологію буде вважатися симптомом наявності відсутності навиків управління, що в свою чергу говоритиме про недоліки державного управління та відсутність соціально-наукових знань [8, с. 79].

Враховуючи, українські реалії, можна відзначити, що конфлікти в парламенті, на основі ідеології, є підтвердженням тези про некомпетентність та невміння вирішувати парламентські конфлікти.

Відмітимо, що однією із основних тез Л. Колтрі, є те, що невід'ємним супутником ідеології є традиції [4, с. 21]. Визнання традицій – необхідний ключ до розуміння взаємозв'язку між конфліктом, ідеологією та організацією в політичному житті суспільства.

На жаль, цьому визнанню заважає два фактори:

по-перше, лише консервативні автори, які висвітлюють політику, - наприклад, Едмунд Берк або Майкл Оукшот – вважають традицію чимось важливим;

по-друге, передумови до розуміння ролі традиції, - так і ролі конфлікту – є глибоке пізнання філософії та історії, але саме ці предмети часто виявляються за межами плану політичної науки, що є наслідком біхевіористської революції [8, с. 78].

Зміни які відбулися як в теоретичній, так і в практичній сфері політичної ідеології прийняли до уваги не всі політичні партії, причиною є невідступність від своїх позицій, які призводить до масштабних парламентських конфліктів. Особливо в Україні, політичні партії, які представляють інтереси громадян в Верховній Раді України, мають звертати увагу на традиції, цінності та культуру суспільства, адже так історично склалося, що українські регіони мають різні погляди на розвиток держави, та абсолютно по-різному розставляють акценти на своє громадське життя. Саме політичні партії, які взяли на себе владні повноваження мають вирішувати питання, які ставить на порядок денний суспільства, а не зосереджуватися на ідеологічних аспектах своєї політичної діяльності («Свобода», «КПУ»).

Отже, ідеологічний фактор в парламентських

конфліктах відіграє значну роль в розвитку держави. В деяких країнах, це питання досі залишається не вирішеними, і саме на ньому ґрунтуються конфлікт в парламентському середовищі.

В той же час, варто звернути увагу, на те, що поняття «конфлікт» в ідеологічній сфері є позитивним явищем, яке стимулює партії бути корисними для свого електорату. І саме такі парламентські конфлікти, можуть стати рушійною силою для стрімкого поштовху в державного розвитку, а «вірне» врегулювання та вирішення таких конфліктів, визначає професіоналізм державних урядовців. Якщо, розглядати компроміс як складову політичного характеру, з елементами ідеологічного конфлікту, то компроміс – згода партій у конфліктній ситуації, що склалася на підставі ідеологічних чинників, які досягаються взаємними поступками. Зазначимо, що такі поступки робляться заради досягнення суспільної мети.

Сьогодні в політиці найбільшу цінність несуть не принципи, ідеологія, суспільне благо, свобода чи рівність, а економічні інтереси окремих груп. Саме держави з таким пріоритетом, мають здійснювати реформування держави, що зробить свободу, традиції, цінності першочерговою метою парламентських представників народу.

Особливістю політичних ідеологій в парламентських конфліктах, й є те що кожна з них по-різному вирішує конфлікту ситуацію та оцінює її. Але враховуючи глобалізаційні процеси, «демократичність світу» та місце суспільства в житті держави, політичній партії, з визначеною для себе ідеологією, можуть вірно розставляти пріоритети та йти на поступки заради миру в суспільстві.

Бібліографічні посилання

1. Ішмуратов А.Т. Політичний конфлікт у сучасній Україні: структурні виміри, структура, принципи аналізу [Текст] / А.Т. Ішмуратов, О.О. Валецький. – К., 1997. – 211 с.
2. Ланцов С. Политическая конфликтология [Текст] / под ред. С. Ланцова. — СПб. : Питер, 2008. – 319 с.
3. Проскуріна О., Ладига О., Ладига Л. Політична конфликтология [Текст] / О. Проскуріна, О. Ладига, Л. Ладига ; під заг. ред. О. І. Ладиги ; держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. – 352 с.
4. Coltri L. Conflict Diagnosis and Alternative Dispute Resolution [Text] / L. Coltri. – Upper Saddle River, NJ. : Prentice Hall, 2003. – 117 p.
5. Fisher R. Conflict analysis and resolution [Text] / R. Fisher, H. Kelman, S. Nan // Oxford Handbook of Political Psychology / eds. L. Huddy, D. Sears, J. Levy. – New York, NY : Oxford University Press, 2013. – P. 489–521.
6. Friedman G. Challenging Conflict: Mediation Through Understanding [Text] / G. Friedman. – Chicago, IL : American Bar, 2009. – P. 67–71.
7. Himes J. S. Conflict and Conflict Management [Text] / J. S. Himes. – Athens, GA : University of Georgia Press, 2008. – P. 31–43.
8. MacIntyre A. Social Science Methodology as the Ideology of Bureaucratic Authority [Text] / A. MacIntyre // Through the Looking Glass: Epistemology and the Conduct of Inquiry / ed. Maria J. Falco. – University Press of America, 1979. – P.69–80.
9. Perrow Ch. Complex Organizations. Third Republication [Text] / Ch. Perrow. – Princeton, N.J. : Princeton University Press, 2001. – P. 148–151.
10. Ramsbotham, O. Contemporary Conflict Resolution (2nd ed.) [Text] / O. Ramsbotham, T. Woodhouse, H. Miall. – Cambridge, UK : Polity, 2005. – P. 57–63.

Ликарчук Д.С. Идеологический фактор как способ обострения парламентских конфликтов.

Политическая идеология является одним из самых важных факторов функционирования политических процессов. Исходя из данного положения, политическая идеология является одним из факторов парламентских конфликтов, что изменяют решение глобальных гражданских проблем. Парламентские конфликты, на основе идеологических факторов, могут осуществлять негативное влияние на стабильность существования общества.

Ключевые слова: конфликт, политический конфликт, парламентский конфликт, политическая идеология.

Likarchuk D. The ideological factor as a way of sharpening parliamentary conflicts.

The Political ideology is one of the most important factor of the operating the political processes. Coming from given positions, political ideology is one of the factor parliamentary conflict that change mind global civil problems. The Parliamentary conflicts, on base ideologist factor, can realize the negative influence upon stability of existence society.

Key words: conflict, political conflict, parliamentary conflict, political ideology.

Надійшла до редколегії: 30.04.14 р.

УДК 321.015

М. Лопата

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ КОГАБІТАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА ТА КОАЛІЦІЙНИХ УРЯДІВ У ПРЕМ'ЄР-ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ СИСТЕМАХ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ

Розглянуто поняття когабітації у працях українських та закордонних дослідників. Визначено періоди та характерні особливості когабітації у таких країнах Вишеградської Четвірки як Польща, Чехія та Словаччина, у яких існує прем'єр-президентська система правління. Розглянуто взаємовідносини президентів з партіями, які входили в коаліційні уряди у країнах Вишеградської групи.

Ключові слова: коаліційний уряд, когабітація, прем'єр-президенталізм.

Після падіння комуністичних режимів у країнах Центральної Європи відбувся перерозподіл повноважень органів виконавчої влади між інститутом президента та уряду, що привернув увагу як закордонних, так і вітчизняних дослідників до цієї тематики.

Об'єкт наукової роботи — конституційні системи правління країн Вишеградської Четвірки. Предмет — теорія та практика когабітації в прем'єр-президентських системах Вишеградської Четвірки. Мета дослідження — у визначенні емпіричних зразків когабітації на прикладі напівпрезидентських систем Польщі, Чехії та Словаччини.

Питанню когабітації у країнах Центральної Європи, приділяли увагу такі українські дослідники як А. Романюк [1] та В. Литвин [2]. Щодо когабітації у країнах Вишеградської Групи ми оперували, в основному, теоретико-методологічними та емпіричними ресурсами, отриманими із західних наукових джерел Р. Еллі [16], С. Гебетнера [4], Г. Ридлевського [7], А. Думали [5], С. Вайта [15] та інших.

Не завжди у виконавчу владу входить одна політична сила, яка контролює всі політичні інститути. Таку ситуацію як правило, в тому числі в центральноевропейських обставинах називають когабітацією.

Український дослідник В. Литвин досить комплексно розглянув системи когабітації і їх наслідки на прикладі деяких країн. В. Литвин вважає, що якщо є непартійні президенти, то це спричиняє проблеми у визначенні протилежних партій. Коли глава держави не володіє партійним статусом (афіліація), він не може походити від партії, що виступає проти прем'єр-міністра. Та чимало позапартійних президентів ідентифіковані як близькі з певними партіями чи ідеологічними аспектами, які позиціонують їх ближче до певних партій у порівнянні з іншими. У таких ситуаціях слід звертатись до вторинних джерел, що допомагають ідентифікувати прихильність президента стосовно позицій партій. Якщо встановлені партійні переконання президента на користь системи розділеної більшості, то варто говорити про технічний варіант когабітації. Коли вирішити проблему двозначності президентських переконань не вдається, тоді вважають, що когабітація несумісна із даним періодом (фазою)

напівпрезиденталізму.

Наступна проблема у визначенні когабітації виникає, якщо президент походить від партії, яка не є головним конкурентом на парламентських виборах чи якщо одна або ж дві опозиційні парламентські групи не оспорожують результатів президентських виборів. У таких випадках немає підстав говорити про когабітацію.

Ідентифікувавши всі випадки та винятки в середовищі супротивних партій у межах дуалістичної виконавчої влади, потрібно звертатись і до другого критерію когабітації: чи представлена пропрезидентська партія або партії, що ідентифіковані як агенти непартійного президента, в уряді. Коли президентські чи пропрезидентські партії не мають представництва в уряді, відмічаємо когабітацію. Тому когабітація теоретично може зустрічатись у ситуаціях, де президент позиціонується із партією, що представлена у парламенті, але відмінною від партії меншості, яка представлена в однопартійному чи коаліційному уряді меншості через інвеституру більшістю [2].

З цього приводу слід розглядати особливості протікання процедур когабітації у різних типах напівпрезидентських систем. Базовою у даному випадку є класифікація напівпрезидентських систем, запропонована М. Шугартом, на прем'єр-президентські і президент-парламентські, відмінність між якими полягає у тому, що в прем'єр-президенталізмі прем'єр і уряд відповідальні лиш перед парламентською більшістю, а в президент-парламентаризмі — перед президентом і більшістю у парламенті. Когабітація у більшості випадків відбувається у прем'єр-президенталізмі. Успіх політичних партій у парламентських виборах залежить частково від електорального календаря та від популярності президента під час виборів. Глава держави не може розпустити парламент, тому вибори через перемогу опозиційної більшості можуть привести стосовно ситуації когабітації. Безумовно, партії в прем'єр-президентських системах спрямовані на президентські перспективи, на цій підставі когабітацію варто очікувати постійно. Навпаки, когабітації дійсно нема у президент-парламентаризмі. У таких системах у президента, за визначенням, є влада розпуску уряду. Це забезпечує главі